

cerkveni časopis.

№ 12.

V Saboto 16. Kimorca

1818.

Keršanska prava pot.

Pred nami mati cerkev hodi,
 Nam nosi vére luč naprej;
 Po stézi ternjevi nas vodi,
 Po poti križev v sveti ráj.
 »Otroci dragi! kliče milo,
 »Rojeni v mojim krilu vi,
 »Za ktere Jagnje je točilo
 »Na lesu križa svojo kri;«
 »Ki ste se v kerstu prerodili,
 »K' vas posvečuje sveti Duh,
 »Ki ste prisegli, obljubili
 »Bogu pokornost in posluh;«
 »Hodite za banderam mojim,
 »Vodilo boe vas brez zmot;
 »Podoba križa, z bleskam svojim,
 »Nam kaže, glejte, pravo pot.«
 »Po poti križev je hoditi,
 »Terpeti tukaj mora vsak,
 »In kdor v življenje hoče priti,
 »Nositi mora križ težak.«
 »Tud' Kristus, kralj nebeški,
 »Je nosil križ na Golgato,
 »Ter opominjal rod človeški,
 »De ga nasleduje zvesto.«
 »Deržite, sinki! se me pično,
 »Bandero moje je svetó,
 »Je zveličavno in resnično;
 »Za njim le pride se v nebó.«
 Od rojstva do pokopališa,
 Nam cerkev gre takó naprej,
 Dokler, de nas nebeška hiša,
 De sprejme nas obljubljen ráj.
 Če reka grenka je življenja,
 Če žeja pota nas mori.
 Pogled sam križa nam terpljenja
 Pregrenko časo osladi.
 Če kogar po pregledki poti
 Pozemska sreča zadervi,
 Tud temu pride križ naproti,
 In mu nevarno pot steži.

Če moč peklenska vsa razsaja,
 Sovražno brezdno v te reži,
 Če te nebroj pošast obdaja;
 Vse križa znamenje razkropi.
 Če te peklo je ostrupilo,
 In dušo tvojo ranilo,
 Pri križi najdeš spet zdravilo,
 Tam rane se ti scelijo.
 In zadujč, ko se konec bliža,
 Ko truplo v smerti omedli,
 Te še tolaži znamenje križa,
 V poslednjim boji te krepí;
 In tvoja duša, ki ljubila
 Je serčno zmirej križa les,
 Od križaniga je dobila
 V placilo venec tam nebes.
 Ko truplo gloča že troheoba
 Ko serce v zemlji červovi.
 Glej! še je križ varh tvojga groba.
 Dokler te angel ne zbudi.

Frelj.

Kratki premisljki

iz s. evangelija za štirnajsto nedelje po
 binkostih. (Mat. 6, 24—33.)

Poželjenje, svet in pa hudič so naši združeni sovražniki, kateri nas želé v posest in v svojo sužnost vzeti; oni so vselej združeni zoper nas, kar eden želi, želita tudi una dva, in kjer je eden, sta tudi una dva zraven. Tako so poželjenje blaga, premoženje tega sveta in pa hudič vsi eden, kteriga Jezus mamona imenuje, in gorje človeku, kteri se njemu sužniga stori. Kdor se temu mamonu, to je nezmernimu poželjenju po blagu in bogastvu tega sveta vdá, sicer misli, de s tem vred tudi Bogu zamore služiti, ktero misel pa Jezus naravnost overže, rekoč: »Nihče ne more dvema gospodama služiti«. Služba, ktero Bog od nas hoče, mora biti popolna, to je, mi moramo vse misli in želje le v to obračati, de bi Bogu dopadli, vse kar delamo, za Boga samiga delati, ali kakor Jezus pravi, moramo »Boga ljubiti iz celiga serca, iz cele duše in iz vsih svojih moči«. Ali bo Bog morebiti le z polovico našiga serca dovoljin, ali bo pripustil, de

bomo še kakiga malika v svojim srcu terpeli, in de bo Bog gospostvo v našim srcu z njim delil? Nikakor ne. Sicer je res, kakor govori sveti Avgustin, de noben človek v svoji vesti Boga ne sovraži, hudiča, ali mamona pa bi ljubil; tode res je pa vender, de tisti sovraži Boga, kateri njegove zapovedi v nemar puša, in ljubi hudiča, če se njegovimu navdajanju podverže, Jezusov glas pa zametuje, kateri pravi: „Blagor jim, kateri so ubogi v duhu, njih je nebeško kraljestvo“.

Ananija in njegova žena Zafira sta nam žalostin zgled, kako mamon človeka preslepi, in kako Bog tiste štrafuje, kateri hočejo njemu služiti, pa vender svoje serce na nečimerno posvetno blago nevezujejo. — Ker poželjenje po posvetnim premoženji toliko serce zapelje in preslepi, zato beremo od toliko svetnikov in svetnic, kateri so vse svoje blago prodali in med uboge razdelili, ter so si revšino in uboštvo zvolili, de bi bili mogli toliko ložeje z vsim svojim sercam Bogu služiti.

Bogastvo tega sveta imeti samo na sebi ni greh, ampak nevarno je za tistiga človeka, kateri zadosti sam nad seboj ne čuje, in svojiga poželjenja vedno ne berzdá; zato pravi sveti Pavl Timoteju: „Če imamo hrano in obleko, bodimo s tem dovoljni; zakaj kateri hočejo obogatéti, padejo v skušnjavo in v zaderge hudičeve, in v veliko nepotrebnih in škodljivih željá, ktere ljudi v pogin in pogubljenje pogreznejo. Korenina vsiga hudiga je poželjenje, po katerim so se že marsikteri gnali, in so véro zgubili in se v mnoge nadloge postavili“.

Ti nauki svetiga evangelija se pa posvetnim ljudem vender nespametni zdé, ker menijo, de brez skerbi in truda človek na svetu ne more biti, če hoče živeti. „Sej človek še dela in dela“, pravijo taki, „pa vender le zmeraj vsiga pomankuje; kaj bi še le bilo, ko bi se človek ne trudil in se za vsakdanj kruh ne poganjal?“ Ljubi prijatel, bi se mogla takimu reči, prav je, de delaš in skerbiš, prav je, de tudi za prihodne dni bolezní ali starosti kaj prihraniš; tode varuj se, de pri tem na Boga ne pozabiš; varuj se pozabiti, de bi bilo vse tvoje prizadevanje prazno, ako bi ti Bog ne pomagal, in tvojimu trudu svojiga žegna ne dajal. Poslušaj kaj pravi Jezus sam v svetim evangeliu.

„Zato vam povem, ne skerbite za svoje življenje, kaj bote jedli; tudi ne za svoje telo, kaj bote oblačili. Ali ni življenje več, ko jed, in telo več, ko oblačilo? Poglejte ptice neba, ker ne sejejo in ne žanjejo, in ne spravljajo v žitnice; in vaš Oče nebeški jih živi. Ali niste vi več, kakor one?“ — Sveti Krizostom pravi: „Jezus jim ni hotel zgleđa toliko imenitnih mož, kakor so bili Mojzes, Elija, Janez in drugi, pred oči postavljati, kateri so skerb za telo v nemar pustili, zakaj oni

bi bili lahko odgovorili, de oni še niso take stopnje popolnosti dosegli, kakor ti svetniki: ptice, in ne tistih ktere v hišah pri ljudeh živež dobivajo, ampak tiste, ktere pod nebam letajo, jim je postavil v zgled, de se ljudje nikakor niso mogli izgovarjati“. — Dalje pravi še Jezus:

„Kdo pa izmed vas more s svojo skerbjo pridjate le en komolec k svoji dolgosti?“ S temi besedami je hotel reči, de z vso svojo modrostjo in skerbjo, sami sebi ne moremo pomagati, in tudi le za en miglje ne svojiga življenja ohraniti, še manj pa podaljšati. — „Poglejte limbarje na polji“, še govori Jezus, „kako rastejo; ne delajo in ne predejo, pa vam povem, de še Salomon v vsi svoji časti ni bil tako oblečen, kakor njia eden. Če pa travo na polji, ktera dans stoji, in se jutri v peč verže, Bog tako oblači, koliko bolj bo vas, maloverni!“ — Kakor trava na polji je pač vse veličastvo, vse premoženje tega sveta. „Vse to veličastvo“, pravi s. Avgustin, „vsa ta bogata obleka je kakor cvetlica, ki en dan raste in se v ogenj verže, kakor bodo tisti, katerih serce je na nečimerno kosatijo navezano, žertev ognja večniga.“

Neodpustljiva zmeta bi bilo, ko bi kdo po teh naukih s. evangelija roke križim djal, in nič ne delal. Naša dolžnost je delati in za življenje skerbeti; zakaj Jezus ne prepovedujejo pridniga delanja, ampak le nepotrebne, nezmerne skerbi po posvetnim premoženji. Zato pravi sveti Avgustin: „Dela se je treba poprijeti, skerbi pa se morajo odložiti“. Na ljubezin in dobrotljivost nebeškiga Očeta se moramo zanašati, ker on nar bolj ve, kaj potrebujemo. „Mi vemo“, so besede Tertulijana, „de Bog kakor Oče za nas skerbi, in njegovo dobrotljivost bi žalili, ako bi nas nezmerno skerbelo, kako bomo živeli“. Išimo tedej, po besedah Jezusovih, nar poprej božjiga kraljestva, in njegove pravice, in vse drugo nam bo priverženo. Potočnik.

Kaj ima to dobriga v sebi, de imajo duhovni zemljiške prihodiša?

Tudi že po kmetih gre ta govoriga, de bojo duhovnim vzete vse zemljiške prihodiša, de se duhovnim ne bo nič odrajtovalo, temuč, de bojo iz deržavnih denarnic z gotovino plačevani. Čemu neki ta prenarredba? Kaj bi le naši modrijani skoz to radi dosegli? Morde hočejo duhovnim polajšati njih stan, de bi bili manj moteni, de bi imeli manj opovir in zaderžkov v spolnenji svojih duhovskih dolžnost? Tako govore in se modre delajo, tode misli imajo vse druge. Svetu je pač malo mar, de bi se duhovšini stan zljajšal, temuč posvetnjake le vse v oči bode, kar duhovni posedejo. Ali ni škoda, pravijo, de so tako lepe njive, travniki in vinogradi pri farovžih? In čemu bi se duhovni s kmetijstvam

upirali? Oni naj le bukve prebirajo ter molijo, in naj se nikar ne pečajo s posvetnimi opravili, sej tudi duhovni stariga zakona niso imeli nobene posestve, temuè v njih letne dohodke so bile desetine odločene.

Tudi mi duhovni to dobro vemo in smo do dobrobriga prepričani, da bi bile plačila v denarjih bolj pripravne za nas: namest da so nam zemljiša odločene, da moramo imeti posle, hlapce, dekle in dninarje. Tudi katoliška cerkev nima nič rada, da so njeni služabniki zamotani v posvetne opravila, zato tudi že od njega dni v svojih zborih priporoča, da naj Gospodovi mašniki le bolj po notrajuje, po duhovsko živé, da naj se s posvetnimi reči nič kaj ne pečajo, in da naj se skerbno ogibljuje vsiga, kar razodeva posvetniga duha, in kar diši po lakomnosti ter sploh po mesenim razveselenji. Ali pri vsim tem katoliška cerkev ni nikdar prepovedovala, da bi njeni duhovni ne smeli imeti ležečiga premoženja v svoje dohodke, mar več so bili škofijski in sploh duhovski dohodki raji na zemljiša in ležeče premoženje vsajeni in uterjeni kakor na državne denarnice. Zakaj tako? Zato ker državne denarnice ne dajo nikol toliko zagotovila kot ležeče nepremakljivo premoženje. Denarnice utegnejo opešati, tudi se po mnogoterih naključbah popolnoma usušiti, kar bi se prigodilo, ako bi sovražnik v deželo prišel, ali ako bi novi vladarji postali drugačisnih misel, ker človekove misli so spreminljive, kar eden dovoli, lahke drugi odvoli. Une leta, ko smo bili prišli pod francozsko oblast, je bilo tistim duhovnim vse eno, katerih plačila so na nepremakljivo premoženje uterjene, bodi si že na zemljiša, ali na bero ali na desetine: ti pa katerih letni dohodki so na cesarske denarnice vstavljeni, so bili reveži, ker dolgo časa niso nič dobivali, ter bi bili gotovo stradali, ako bi jih ne bili podpirali dobri ljudje.

Tudi se ni nič zanašati na človeške obete, sv. pismo imenuje po pravici vsaciga človeka laznjiveca. Ps. 115, 11. In pa sej vemo, in smo tudi uni dan v zlata vrednim sestavku cerkveniga časopisa Nr. 10 brali, kako se je na Španskim in Portugalskim izšlo, da mniham, nunam, cerkvam in duhovšini so vse vzeli in jih iz denarnice plačevati obljubili, pa do vlanskiga leta že še nič niso dobili, in nekteri so mogli iti bogajme prosit, in nekteri so še clo lakote konc vzeli. Špansko in Portugalsko ljudstvo mora zdaj is svoje mošne dušne pastirje plačevati, če jih hoče imeti.

Ne bomo tajili, da je kmetijstvo lahko duhovnim v veliko zmotnjavo, da pri tem lahko zanemarijo druge svoje bolj važne dolžnosti, pa kaj ni človeku na svetu v zadergo in v spotikljej, ako ne živi vedno v božjim strahu in v zatejevanji? Prilično se tudi sem lahko besede sv. Pavla obernejo:

„Čistim je vse čisto, ognusenim in nejevernim pa ni nič čisto, temuè ognusena je njihova misel in vest“ do Tita 1, 15. Ali pa: „Tim, ki Boga ljubijo, vse k dobri tekne“, do Riml. 8, 28. Cvetlice imajo za kače strup, za bučelice pa med. Tudi samota, prebiranje bukev in pisarija človeka lahko izpelja v pomoto in zmoto, ako Boga zgubi spred oči, in ako le eno stori, drugo pa opusti. Se ve, da ni prav, tudi ne lepo, če bi duhovin sam opravljajal kmetijske dela, da bi gnoj kidal, kosil, mlatil i. t. d.: to se nikakor ne spodobi za njegov stan, in tudi ljudstvo bi mu zamerilo kaj taciga. Ravno tako ni lepo, če duhovin vse skozi svojim delavcam stoji za herbtam, če vpije ter jih k delu priganja kot berič. Ali vsiga tega ni clo nič potreba; duhovin naj skerbi, da bo imel poštene posle in delavce, naj jim da pravico v vsim, kar jim gre, naj se zaderži proti njim po kersansko, naj ne bo lev v svoji hiši, in vse pojde prav in po redu: posli in delavci bojo radi pri farovži, bejo pridni in zvesti, brez da bi bil gospodar zmerej pričujoč. Skušnja uči, da kakoršca gospodar, taka družina, posli se večidel po hiši obernejo. Ako homo gospodarji dobri, bojo dobri tudi posli: ako dobrih poslov ne moremo dobiti, si jih pa izredimo. Ako pa kdo nima ne uma, ne veselja se upirati s kmetijstvom, naj ga pa v zajem (štant) da. Zemljiša pri farovžih tudi marsikaj koristniga prineso za seboj. Farovzko polje je večidel rodovitno: vi kmetovavei sami pravite, da farovzko polje je nar boljše. Ali pa veste zakaj? Ne za to, da bi bila zemlja boljše kot vaša, temuè za to ker je bolj umno in ugodno obdelano. To je prazin izgovor, da tako kakor pri farovžih ne morete kmetovati; zato ne morete, ker nočete, ker ste svojoglavni, ter nočete odstopiti od svojih starih navad. Umin kmetovavec se ne derži svojoglavno starih zročil, temuè tudi sam poskusuje ravna, se tudi drugod razgleduje in se sosebno veliko nauči na farovžkim polji.

Ako imajo duhovni kmetijo, ima pri njih kruh veliko ljudi in večidel bolj obilno kakor drugod. Taki duhovni tudi z zgladam poterdujejo, kar z besedo uče, kako se je po kersansko zaderžati potreba proti poslam, dninarjem in drugim delavcam: tudi ložeje bolj obilno bogajme dajejo, kar je človeku že prirojeno, da mu gre denar težej iz rok kot kaj družiga. Ljudje še dobro pomnijo, koliko revežev se je une hude leta prezivilo po farovžih. Pri rajnikim Gospodu Petermann v Vodicaš sta bila dan na dan po dva piskra podmeta in koruna za reveže skuhana. In tako tudi po družih farovžih. Duhovni v denarjih plačani so takrat le kaj maliga mogli pomagati.

Tudi je prav, da dušin pastir iz lastne skušnje ve, kako se kmetovavcam v njih stanu godi, kako

se kruh prideluje, koliko se zanj terpi, kaj se pravi se upirati z družino ter davke odrajtovati; prav je, de se pastir ob dobrih letnah s svojo čedo veseli božjiga blagodara, in de znjo občuti, kadar Bog kako šibo nad polje pošlje, in de s svojim zadržanjem kaže, kako naj se človek po kersansko obnaša v sreči in v nesreči, ob dobrih in slabih letnah.

Ako se to zgodi, de bo cerkvam, duhovnim in samostanam ali kloštram vzeto vse ležeče premoženje, bo to sicer velika, živa krivica, bo rop; pa zato vender nikar ne mislimo, de bo skoz to kersanska véra zaterta. Kersanska cerkev je bila v začetku celih 300 let brez vsiga premoženja, in zlo tako je tudi zdaj na Irskim, Francozkim, Španskim, Portugalskim in tudi v več krajih Azie, Afrike in Amerike, pa imajo vender dobre, prav apostolske dušne pastirje; Jezusova cerkev je na skalo zidana, in peklenske vrata je zmagale ne bojo, ali tukej se le popraša, kako je za kersansko ljudstvo bolj koristno, pripravno, ugodno in priložno? Oni, ki so njega dni duhovnim, cerkvam in samostanam dohodke iz ležečiga premoženja odločili, so hotli ljudstvu težave polajšati, ter mu nakloniti božjo službo brez novih davkov ali nakladov. Ako posvetnjakam njih zvijača obvelja, bi se tudi pri nas utegnilo primiriti, de bojo ljudje mogli sami svoje dušne pastirje plačevati, če jih bojo hotli imeti: gotovo bo tudi vstalo pomankanje duhovnov, ker bojo lahko prah od čevljev otresali in se pomikali drugam. Véra ne bo zaterta temuč morde drugam prenešana.

Svet duhovnim očita, de so lakomni in de zbirajo časno bogastvo. Vsiga ne bomo tajili, ker so tudi duhovni Adamovi otroci, toraj tudi oni slabostam podverženi, vender jo moremo tudi na ravnost povedati, de duhovnim lakomnost, uhernijo in bogatijo veči del le taki v oči vtikjejo, ki so se že dostikrat po farovžih dobro najedli in napili, kaki pisaci in škrici in pa lakomna žlahta, ki nima nikoli dovolj, in ki bi duhovniga žlahtnika rada izlekla do naziga. Duhovni res ne živé v dolgeh in si tudi kaki denar prihranijo za potrebo, ali pa veste, kako se to zgodi? ne zato kakor de bi velike prihodke imeli, temuč ker po pameti živé, ker ne zapravljajo, ne hodijo po glediših in plesiših, in si ne omišljajo nečimernih, nepotrebnih reči. Naj bi duhovni tako ravnali, kot oni, ki jim bogastvo očitajo, ne bojo ravno tako nič imeli, ali pa se tičali v dolgeh. Potlej bi se pa tudi še to lahko poprašalo, kjé se najde toliko bogastva ob smerti duhovnov, kakor svet vpije? — in če duhovni kaj zapuste, sej nič seboj ne neso, toraj pride svetu pred ali potlej v roke.

De se bote od svetove krivice zastran duhovnov še bolj prepričali, še to v misel vzamemo. Svet primerja duhovnim vzeti vse na ležeče premoženje

vsajene dohodke, ter de bojo iz deržavnih denarnic, se ve, bolj pičlo plačevani, od druge strani pa pritiska, de naj se duhovni tudi ženijo. Ali ni to strašna slepota in le samo nasprotvanje? — Dragi Slovenci! dobro vemo, de vi še niste tako popačeni, de bi se naredbam katolške cerkve vstavljali, in de si oženjenih duhovnov clo nič ne želite, pa vaši poslanci v Frankobrodu so vender v vašim imenu tako izustili! Štajerski poslanc Gricner iz Koroškiga doma je v zboru naklep izgovoril, de naj bi katolškim mašnikom pripušeno bilo v zakon stopiti, kakor ste brali v cerkvenim časopisu Nr. 8. Veliko nemških poslancev je bilo tega naklepa sram, ker kaj taciga sklepati ne gre v deržavnih zborih, in za to ga je tudi večji število poslancev z nejevoljo zaverгло. Ali tudi nas je sram, de so tudi trije krajnski poslanci ta Gricnerjev nekatolški naklep podpirali in sicer: Ljublanski poslanc grof Anton Al. Auersperg, ki se po izdanih svojih bukvah Anastazius Grün imenuje, Novomestni poslanc Anton Lašan in pa Postojnski poslanc Karl Gold. Ljubi domorodci! naj vam saj to oči odpre, de bote pri volitvah poslancev tudi na to gledali, de se bojo poslanci tudi za vašo véro potegvali, na kateri vam mora biti več ležeče, kakor nad vsim časnim premoženjem. Postava naj se da, de se taki poslanci, ki v zborih volji svojih volivcov nasprotjejo, odstavijo in z drugimi namestijo. Nadjamo se, de nam naši Dunajski poslanci, ki so veči del slovenskiga rodu, ne bojo sramote delali, in de jih bomo, ko nazaj pridejo, z veselim in hvaležnim srcem sprejeli. Dobro se nam zdi, de Lašan in Gold nista Slovencea, in de grofa niso izvolili njegovi podložni, ne drugi Dolenci, ki ga dobro poznajo.

Arko.

Modra in pravična razsodba Dunajskiga zбора.

Vsih oči so bile zadnje dni na Dunajski zbor obrnjene, vsak je z odpertimi ušesi pazil, kakošín sklep bo tamkej zastran kmetijskih reči storjen. Per raznih besedah poslancev je marsikdo v skerbi bil, ali bo pravica v našim cesarstvu v prihodnje še gospodovala ali ne. In glej Bog je dal več, kakor se je skorej upalo.

Sklep je bil 31. Velikiga serpana zastran kmetijskih zadev storjen, ki se modro ozre na potrebe in vošila sidajnjiga časa, in zraven pravice tudi ne zataji, temuč jo s previdnim razločkam očitno na dan da in terdi. De bi vsi deržavljeni ali udje cesarstva enako prosti bili, je bilo modro sklenjeno, kar je bilo že popred obljubljeno, de zaveza podložnosti in varstva med kmetam in gospodam (grofam) z vsimi njo zadevajajočimi postavami nehá; in de se vse nad podlož-

niskimi zemljiši iz gosposkne verhnje lasti naložene dolžnosti, službe in odrajtila odpravijo. Ker pa vsakimu tudi svoje gre, je bilo dalje pravično sklenjeno, de za nekatere teh odpravljenih dolžnost se ima odškodovanje storiti, za nekatere ne. Razločik med gosposknimi (grofovimi) pravicami in prejemki je namreč ta, de nekatere zadevajo podložnost oseb ali peršon, zadevajo varstvo (fogtijo), ki ga je gosposka (grof) podložnikom do zdaj dajala, in sodno oblast, ki jo je do zdaj imela; nekatere se derže zemljiša ali grunta, in zadevajo gosposkno verhnjo last, ker je podložnik svoje zemljiše kdaj iz rok gospodovih (grofovih) prejel, bodi si v najem (mito) ali v nižji last (kaufrecht). Za take pravice in prejemke, ki jih je dozdajnja gosposka za varstvo in sodbo imela, se ne more nobeniga odškodovanja tirjati: zato ker podložnik varstvo in pravico že zdaj dobi per cesarskih gosposkah, kresijah in komisijah, kjer so cesarski služabniki ali uradniki postavljeni, kjer pa še ne, jo bo za naprej prejemal. Za take pravice in prejemke pa, ki so na zemljiše navezani, in zadenejo posest samo na sebi (naj si bodo poslužbe, davki v denarjih ali v pridelkih ali desetina — drevarenje ali paša) se ima primerno odškodovanje storiti; in kako, in od kod se zamore v vsaki deželi posebej storiti, se ima berž ko berž odločiti.

Vsak prijatelj pravice, kakor tudi vsak prijatelj ljudstva se mora tega sklepa razveseliti; zakaj stare pravice posestva so spoznane in poterjene, posebna podložnost kmeta do grajšin pa bo nehala, de se nad nezmerno težo ne bo imel pertožiti, kakor do zdaj. Upati je, de bo tudi še drugo, kar odškodovanje zadene, po pravični in previdni poti odločeno. Posebno pa se je zveseliti, de cerkev in duhovšina, kjer je na takošne kmetijske prihodke vstavljena, ne bo ko bi trenil, ob nje prišla. Naj bi se pač ljudstvo pomirilo, in to spoznalo in po tem ravnalo, kar je prav. Pa sej so Slovenci zdaj večidel pokojno čakali, kaj bo Dunajski zbor odločil, in terdno terdili, de hočejo za prav spoznati, kar bo tam razsojeno; svoji besedi se ne bodo nezvestih pokazali.

Dobro bi bilo pač, ako bi bil tak razločik med gosposknimi pravicami in prejemki, kakoršniga ima Dunajski zbor pred očmi, že popred ljudstvu bolj svitlo in na lahko razložen; ne bilo bi se, osebnih zadev z zemljiškimi mešaje, vsim dolžnostim kar vprek enako zoperstavilo. In za to stran je hvala dati Gospod Dr. Kavčiču, Ljubljanskemu poslancu, de, če se je zastran kloštrov zlo zarekel, je ravno na njegovo besedo tisti razločik na Dunaji bil stor-

jen, de nekaj je odplačati, nekaj ne. Upati je, de bo tudi uno besedo kmalo popravil; sej vzrok njegove pomote ne leži samo v njem. Za kmetijsko reč namreč se je vse poganjalo, kmetje so sami na Dunaj hodili; za cerkvene reči je pa sicer ta in uni na tihim kaj izdihnil, očitno je na Krajnskim komaj kdo kaj zinil razun nemškiga cerkveniga časopisa: tudi prošnja ali zglas do veliciga zbora za to stran iz Krajnskiga ni še šla: *) ljudstvo samo še ne ve veliko, kaj je cerkvena matica (Religionsfond), imenuje jo cesarsko kaso, ako ravno je le iz prihodkov poprejšnjih kloštrov in starih štifting obstoječa. — Prostost, enakost in bratovšina — to de v pravici in ljubezni — ne po šegi svetá spačeniga, temuč po nauku Jezusovim naj velja! Hicinger.

Versta Ljubljanskih škofov.

(Spisal Peter Hicinger.) (Dalje.)

10. Rajnald Skarliki, rojen na Dalmaškim in žlahtniga rodu. Bil je popred učenik mladiga cesariča Ferdinanda III., potem prošt v Paznji na Istrijskim, in škof v Terstu, ravno od škofa Tomaža posvečen; v letu 1630 pa je bil na Ljubljanski škofski stol poklican. Že takrat ni mogel nič na noge; zatorej je bil v škofijsko cerkev nesen; vendar je skoz deset let zvestó skofijo oskerboval, vedno sedé; svete opravila je pa svojimu namestniku prepuštil; sam je bil zraven več let vojvodov namestnik v Gradu. V škofijskih rečeh je bil njegov namestnik Oton Friderik grof Buhajmski potém njegov naslednik. Med drugim je škof Rajnald Franciškanski kloster v Nazaretu sozidal. Umerl je l. 1650 v Ljubljani, in našel svoj grob v škofijski cerkvi.

11. Oton Friderik grof Buhajmski, doma na Avstrijskim; je bil nar pred korar v Pasavu, Magdeburgu in Saleburgu. On je bil učen v modrosti, bogoslovstvu, cerkvenih pravicah in zgodbah; tedej je zamogel veliko za kersansko čedo storiti, ko je bil l. 1641 Ljubljanski škof postavljen. Pa marsiktere zopernosti so ga v deželi zadele, de je večkrat mogel v Rim potovati, in se tudi več v Saleburgu kakor v Ljubljani deržati. Posebno je on skerbel, de so se svete opravila in molitve v škofijski cerkvi kar mogoče po Rimski šegi zvestó obhajale. Škofski dvor v Ljubljani je za nadstropje povzdignil, in grad v Goricanah, ki je bil pogorel, krasno sozidal. Zadnje leta je bolj bolehal; umerl je pa v Pasavu, kamor se je bil zavoljo volitve noviga škofa podal, v letu 1664, in je bil tam zakopan.

12. Jožef grof Rabaški, rojen v Gorici; je bil nar pred od Jeruzalemskiga viteškiga reda, ki se je po obljudi z Turki vojskovati imel, in je več let na Melitskim otoku živel (kamor se je bil s.

*) Unkrat je šla na Dunaj. Gl. Laib. Kirchz. Nr. 10.

Pavel o razbitji barke otel); potem je postal učnik nadvojvoda Karlna mlajši sinu cesarja Ferdinanda III. Po smerti škofa Otona so se mnogih oči na grofa Rabata obrnile, ki je bil moder, bistriga uma, in odkritiga serca; tedej je bil škof imenovan, če ravno še mašnik ni bil. Zdaj je prejel mašnikovo posvečenje, in ko je z veliko častjo v Ljubljano prišel, je bil še v škofa blagoslovljen. Čas njegoviga duhovniga pastirstva je bil mirin; toliko ložej je škof Jožef svoji čedi v duhovnih rečeh to bil kar je bil uni Egiptovski Jožef deželi v pozemeljskih potrebah; to si je bila Ljubljanska cerkev naprej od njega obetala. Umerl je po kratki bolezni l. 1683, in njegovo truplo je bilo v stolni cerkvi v Ljubljani k pokoju spravljeno.

13. Žiga Kristof grof Herberštajnski, doma iz Štajerskiga, hraber, razumin in pobožin mož. Nar pred je bil prošt v Ljubljani, potem v Novim mestu, zraven tudi korar Pasavski in Regensburški na Bavarskim; Ljubljanski škof je bil imenovan l. 1683, in posvečen 1684 z velikim praznovanjem. Zvestó je on skerbel za božjo čast, povišanje cerkve in posvečenje vernih. Ker bi bil pa vender rají v miru in tihoti za zveličanje svoje duše skerbel, je od teže in časti škofske odstopil v l. 1701, in se je podal k očetam družbe s. Filipa Nerejskiga v Peružijo na Laškim, kjer je umerl l. 1716. (Dalje nasledje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sezun. (Dalje.)

XII. Prusko (Prajsovsko) kraljestvo.

7. Rajnska dežela (Rheinprovinz) ima 2 milijona in 570.000 ljudi. Med timi je 2 milijona in 6100 katolčanov, in 563.000 Protestantov, Menonitov, Rongeanov, Herrnhutjanov in Judov.

Katolčani imajo tukaj eno veliko škofijo v Kelnu (Köln) in eno škofijo v Trieru. Ta dežela, med vsimi nemškimi po pravici nar lepši, je še le v l. 1814 v prusko oblast padla. Do l. 1803 je bila večdel podložna Kelniškemu in Trierskemu velikemu škofu, ki sta bila Kurfiršta. Ljudje tukaj so še današnji dan med vsimi Nemci nar bolj olikani in učeni (civilisirt), kar dovolj spričuje, de duhovna oblast njih izobraženja ni zadrževala ampak ga modro podpirala. Tej duhovni oblasti tudi je perpisati, de so Rajnjanje (Rheinländer) večdel katolčani ostali.

Za katolčane važne mesta tukaj so:

Keln (Köln) z 100.000 prebivavci, kterih je 91.600 katolčanov, 8000 Protestantov in blizo 1000 Judov. — Sedajni veliki škof v Kelnu je častivredin gospod Janez Geisel. — Katolčani imajo tukaj 20 farnih cerkev, ako tudi predmestje Deuc zraven štejemo. Med vsimi slovi nar bolj stolna cerkev sv. treh kraljev, ktera je bila že v l. 1248

od veliciga škofa Konrada Hochstetten perčeta: že zdaj je nar lepši na Nemškim, in ako bo kdaj do delana, ji ga na svetu ne bo para. V tej cerkvi počivajo kosti sv. treh kraljev v dragi iz srebra in zlata izdelani in s žlahtnimi kamni okinčani skrinjici. Tudi ima ta cerkev zlato z demanti in druzimi žlahtnimi kamni olepšano monštranco, ktera je morebiti nar bolj draga na svetu. — Cerkev sv. Ursule, ktere in njenih 11.000 tovaršic kosti v nje počivajo, je nar bolj starim cerkvam peršteti. — Med bolj novimi cerkvami zasluži našo zamerkljivost cerkev vnebovzetja Marije D. od patrov Jezuitov sozidana. Ona se šteje med nar lepši božje hiše na Nemškim. Še se hrani v te cerkvi obleka sv. Ignacija Lojola začetnika (štiftarja) Jezuitov, roženkranc sv. Franciška Ksaverija, in britka martra (Krucifix) sv. Alojzija Goncaga. V visokim turnu visi zvon, ki ga je bil slavni general Tilly is topov (kanon), ki jih je bil luterskimu mestu Magdeburg vzel, vlti dal, in ga pobožnim patram daroval. Klošter Jezuitov zraven te cerkve je bil ob svojim času nar bolj slovečim tiga reda peršteti, veliko slavnih učencikov in misijonarjev, postavim apostelj Kinczov (Kitajcov) Adam Schall, se je od tam izšlo. Zdaj so latinske šole, duhovšnica, mestna bukvarnica i. t. d. v njem.

Aachen, kjer 43.990 katolčanov, 1970 Protestantov in 280 Judov prebiva, je že staro mesto. Cesar Karl veliki je nar rají v njem stanoval, in v l. 814 je bil v veliki cerkvi, ki jo je v l. 796—804 tukaj sozidal, pokopan. Cesar Oton III. je bil v l. 1000 Karlnov grob odperl, in tiga slavniga moža najdel sedijočiga na stolu iz marmorja z žeslam (ceptram) v roki, s zlatimi čerkami na pergament spisane evangelske bukve na persih, in kos sv. križa na glavi. Cesar Friderik II. je v l. 1215 kosti pobožniga Karlna v drago iz srebra in zlata izdelano skrinjo položiti ukazal, in marmorniga stola so se rimsko-nemški cesarji posluževali per svojim kronanji v tim mestu noter do l. 1531, v kterim je bil Ferdinand I. zadnji v tim mestu kronan. — V te cerkvi se tudi hranijo v dobro zaperti omari obleka Matere božje, Zveličarjeve plenice, mertvaška rijuha sv. Janeza Kerstnika in pasivnica J. K. Vsacih 7 let se še današnje čase ti sveti ostanki iz shrambe vzamejo in od 10—24. maliserpana zjutraj Vernim, ki od vsih krajev tje pridejo, iz turna pokažejo.

Koblenc s 15.700 katolčani, 3000 Protestanti in 300 Judi per vtoku Mozele v Rajno, od l. 1786—1792 sedež slavniga Trierskiga veliciga škofa Klemenca Veneclna, ki si je bil tukaj poslopje s 1 milijonom in 200.000 tolarjev napravil. Tukaj je velika cerkev sv. Kastorja od veliciga škofa He-tona sozidana, v l. 836 posvečena, in potlej več-

krat, zadnjič v l. 1830 popravljena. V l. 850 in 922 so bili v nje ohajani cerkveni zbori in v l. 1145 je opominjal v nje sv. Bernard ljudi kristijanam v Palestini na pomoč iti (Kreuzzug).

Bon (Bonn) od l. 1268—1794 sedež Kelnških velicij škofov; tukaj je bilo pod poprejšnim škofijskim vladarstvom katolško vseučiliše, vojske so potlej te šole zaperle in kralj Friderik Wilhelm III. jih je v l. 1818 zupet odperl za katolčane in za Protestante.

Trier silno staro mesto (znan je pregovor: *Stetera Treviri ante Romam annis mille trecentis?*) s 22.000 ljudmi večdel katolčani. Trierski veliki škofje so bili do l. 1794 mogočni deželni gospodje in kurfiršti. Zdaj je v Trieru le škofija, koja se ve, nima sence od poprejšniga veličastva. Od l. 1842 sem je čast. gosp. Wilhelm Arnoldi škof v Trieru, pravi mož po volji božji, koji se med nemškimi škofi današnji dan posebno sveti. Viditi, kako se mladenči v latinskih šolah radi popačijo, je on prvi na Pruškim malo duhovnico (Knabenseminar) vpeljal, de bi tako svoji škofi dobre mašnike izredil. Duhovnico, v koji modroslovci in bogoslovci prebivajo, je on preskerbil s pridnimi in svoji cerkvi res vdanimi učniki. Z eksercicijami, ki jih s svojimi duhovni ima, z mnogimi bogoslovsкими stavki (Preisfragen), ki jim jih izdelovati daje, in s pravim pastirskim obiskovanjem vsih kotov svoje škofije se on neprenehama trudi svojim ovcam pravo pobožnost vdihniti. — V Trierski škofijski cerkvi je hranjena suknja Jezusa K. Dobro je spravljena v več skrinjah, koje so ena v drugi in vpričo duhovske in deželske gosposke zaklenjene, zapečatene in v posebnim kraju cerkve zazidane. Le čez 30—35 let se zupet zid razbije, pečati odtergajo in skrinje odklenejo, se ve, vpričo duhovšine in deželne komisije, in potlej se ta častitljiva suknja v perpravni odperti omari več tednov ljudstvu kaže. — Tako se je godilo tudi v l. 1844; vpričo škofa Wilhelma, njegovih korarjev in deželnih komisarjev je bila sv. Suknja iz svoje shrambe vzeta in več tednov v stolni cerkvi očem vernih izpostavljena. Vedno je en korar ali tudi sam škof per nje čul, čez poldrug milijon katolčanov iz vsih pokrajin Rajne, cele fare s svojimi fajmoštri, sloveči škofje kakor Geisel iz Kelna, Laurent iz Luksemburga, Weiss iz Spajerja i. t. d. sploh ljudje vsih stanov so hiteli v Trier k sveti Suknji, de bi Njega molili, ki je nekđaj to sv. oblačilo na svojim presvetim životi nosil. — Bog je takrat poveličal svojiga Sina z mnogimi čudeži. Postavim grafnja Johanna Droste, operta na svoje služabnice, pride po berglah komej v cerkev, moli tam pobožno k timu, ki je enkrat toliko bolnih ozdravil, perstopi k sv. Suknji, se je dotakne s zaupanjem, kakor una ker-

votočna žena roba (Mat. 9, 20.) in ona ki dozdej ene noge ni mogla h tlam stegniti, gre potlej, k stermentu vsih pričijočih brez bergel po obeh nogah po cerkvi.

Se ve, de tolika povziga katolške cerkve Protestantam ni bila po volji. Škofa Wilhelma so oni v svojih časopisih ostudno opravljali in več kakor 100 zavitkov, napolnjenih z zabavljajočimi listi in družimi ostudnimi rečmi, je ta pobožin mož iz vsih strani protestanskiga Nemškiga, nar več pa iz Lajpciga in iz Frankforta, kjer se zdaj nova sreča za Nemce uganjuje, po poštah dobil.

(Dalje naslédje.)

Sveti dar v katakombah ali sprava.

Nekaj streljajev od Rima, bliz Apijske ceste, v samotnim, tihim kraju razprostira neka prečudna, po videzu pušobna podzemeljska jama svoje skrivnostne, globočinske votline. — Ravno je večer svoje temne perute, čez zemljo raztegovati, ravno je mrak sedem hribov veličanskiga mesta s svojo ponočno senco pogrinjati jel, ko se množica mož, žen in otrok, v zamodrelih oblačilih, vsa otožna in prestrašena, pred to jamo snide, ter se v temne prostore votline zgubi. Ta votlina je vhod v **k a t a k o m b e**; ta otožni ljud so kristjani, koji so se tukaj (ob času nevernih rimskih cesarjev) zbirali, dolžnosti svete vere opravljati.

Po dolgi hoji, po dolgih krogih potov, ki se na vse kraje sučejo, pridejo verni do kraja, kjer so se svete skrivnosti obhajale. Lična skala je altar, dve sveči in berleča svetilnica (lampica) zamorejo komaj nekoliko grozno temo neznanne votlinske širjave razsvetliti. Duhovin v škofovski napravi, kterimu so se roke, ne straha, ampak starosti tresle, začne sveto opravilo.

Dve gospé v dolgih, belih pečicah zavite, klečite tikama altarja; ena v cvetji mladosti je bleđa ko smert, pobita teže življenja, ktero jo s silno, njenim letam še neprimerjeno pezo tlači; druga krepkejši v starosti in letih, podpira svojo tužno tovaršico — te ste namreč mati in hči. Zakaj ste pa neki nar bližeje altarja? Saj sploh v zbirališih kristjanov ni nič predimnitnosti, nič prednjih, nič poslednjih; ampak vsi so si enaki. Zakaj pa ravno tukaj ne? Je mar osoda prvi prostor jima naključila? Naka, verni jima ga iz spoštovanja prepusté, radovaje se nad dvema novo spreobrnjenama. — Pač prelepa zmaga služabnikov praviga Boga čez krivoverce! Te dve gospé ste žena in hči poglavarja zemlje — cesarja Dioklecijana. — Priska in Valerija uklanjate svoje kraljeve kolena pred altarjem, na kteriga se je Jezus Kristus ponizal iz nebes priti.

Sem notri sta se bila pa tudi dva poslanca Galerija kesneji zeta in ljubljenca Dioklecijanoviga vkradoma za knežnjama priplazila, med množico

vernih se zamešaje v svetišče. Preveč so bili verni s svojimi mislimi med svetim opravilam v Bogu zbrani, kakor de bi bili gerdo zalezovanje ogleduhov svojiga preganjavca zapazili.

„Zdaj vidiš“, pravi eden drugimu na uho, „vidiš, de niso perve besede Galerija prazne bile. Cesarica in njena hči ste se véri teh zaničljivih sužnjev vdale. Večni madež na kraljevi kroni! Pojva, pojva, zadosti sva vidila, pojva vse Galeriju povedat“.

Ogleduha jo odtegneta. Satan, ki se je nju brezvestnemu opravlku smejal, je bil nju vodja skoz podzemeljske labirinske ovinke katakomb, brez kteriga bi gotovo sama nikoli beliga dne našla ne bila. S svojim odhodom nista nič bolj kristjanov rastresla kot s svojo pričjočnostjo. Krasno in rajsko doni petje mladih deklic v tem temnim mertvaškim berlogu in angeli nosijo molitve, britke zdihljeje in grenke solzice preganjanih vernih pred stol Večniga.

Ze je vdarila četerta ura noči, ko se kristjani razkropé. Priska in Valerija stopite, od ene keršence spremljene, skoz skrivne vrata v cesarsko poslopje. Komaj juternji žarki hribe pozdravijo, ko neki dvoran k cesarici z naročilam pride: Cesar voši z njo govoriti. Prestrašena gre k Dioklecijanu, kteri silno razkačen po stanici gori in doli hodi. Potem ko se je na pomiglej sluga odtegnil, zgrabi Dioklecijan svojo ženo in hčer tako le:

„Priska! Valerija! trop lačnih potepuhov, kteri, kakor vem, nekiga v hlevu rojeniga, križaniga Juda molijo, spodkopuje mir rimskiga cesarstva. Z zgovaram, de pridigvajo svojo véro, šuntajo k punku moje ljudstva. To so sovražniki bogov Olimpa in mene vsigamogočniga cesarja.“

Dozdaj je ta malopridni ljud le med sužnje in nespametne ljudi svojo krivo véro sejal: nikoli pa bi ne bil verjel, de se bo ta strup njih ostudnih naukov tudi pod kraljevi škarlat zaplodil. Gorje, véno gorje temu ostudnemu merčesu! gorje pa tudi vsim tistim, kteri so sovražniki cesarja, naj si bojo tudi iz med noje družine“.

Cesarica, pritisne seréno svojo hčer na persi, hoče govoriti, ali ogrozno žuganje in neznani divji pogledi moža jo tako prestrašijo, de ji besede v ustih zmerznejo. Valerija je zdaj seréneji kakor mati.

„Mogočni cesar, pravi ona, ali še več, moj oče! ker mi se nisi prepovedal, de te tako imenovati smem, tisti, od kterih govoriš, niso tvoji sovražniki, deleč preč od tacih misel, tvoji nar zvestejši, nar pokorniši podložni so, to véve me dve, ki sve bile njih molitev deležne. Oni molijo k Bogu, ne de bi te preklinjevali, temuč, de bi te on razsvetlil. „Tedaj v svojo sramoto in mojo nesrečo spoznaš, de ste krisijani“, zarenci Dioklecijan.“

„Me sve kristjani“, odgovori Valerija, roke skleповaje in povzdignivši oči proti nebu.

„Za božjo voljo! komu naju ravnanje razode-neš, nesrečna hči! zavpije cesarica, to je začetek naju pogube! vsa omamljena se verže na kolena pred cesarja, kteri jo pa ves merzel preč sune.“

„Jutri“, pravi on, „bomo zavoljo velike zmage, ktero Konstanci čez Galijane obhaja, velikiga boga z darovi očitno zahvalili. Ve dve me spremite do Jupiterjeviga tempeljna, ako ne se bo moja jeza z vso svojo pezo na vaji zavalila, v terdno ozidje daljne Numidije vaji bom zapreti zapovedal. Vaju ječe ne bo nikol konca. Nič vaji ni vstani drugače rešiti, ne solze, ne plakanje, ne prošnja: kakor skala terden ostanem pri tem, kar sim rekel. Prihodno noč vama še pustim odloga, de prav pomislite, kaj je storiti.“

Dioklecijan se odtegne. Knežnji se podaste v svojo stanico. Priska odterga iz sebe ves kraljevi kinč in kraljevo napravo, rekoč: Draga hči, al se morave na véno ti le kroni odpovedati? — „Blaga mati, odgovori Valerija, Kristus ti ponuja veliko lepši nebesko krono.“ — Res je. Ali zakaj si vender cesarju vse povedala? misliš mar, de bi ne bile mogle ravno tako za naprej na skrivnim kot doslej, Kristusu služiti?

„Kristusu služiti, od naju zatajenimu!?!“

„Prav takó, ljuba hči, ti me osramotiš. Molive skupej, de bi nama božji duh vdihnil, kaj de je storiti. Kar potem sklenem, ravnaj se tudi ti po mojim zgledu!“ — „Prav, draga mati“, odgovori Valerija, „tako storive“.

(Dalje naslédje.)

Misijonske novice.

Nar bolj srečni vsih zdajnjih misijonov so po vsaki strani misijoni v Oceanii. Oceanija se imenuje veliko število večih in manjših otokov, ki leže v širokim morji med Azijo in Ameriko. Prebivavci teh krajev so večidel zlo zagoreli, in silno divji, de njih dosti clo človeško meso je, in je brez vsiga oblačila. Pred kratkimi letmi so tje prišli francozki misijonarji iz družbe, ki se imenuje Pikpuška; v prvim začetku je sicer eniga ali dveh kri tekla, ali prečudno naglo je sveta véra divjakov serca poprijela, in spreminjeni so iz divjih zver v svetnike: posebno se stanovavei Gambierskih otokov zastran poprejšnje divjosti in zdajnje pobožnosti imenujejo. Novi verni na teh otokih duhovne pastirje v vsih rečeh, bodi si za dušo ali za telo, ko svoje očete imajo, in se v božji službi in v pozemeljskih delih od njih dajo voditi. Še papež Gregor XVI. je dva apostolska vikarja ali namestnika s škofsko oblastjo tam postavil; škof Franc Bodison ima Markezke otoke, in škof Megre (Maigret) Sandviške v svoji oblasti. Papež Pij IX. je zdaj škofa Florentina Zosena (Jaussen) čez Tajitiške, Kukove, Pomotuske, Gambierske in Velikonočni otok postavil, in mu še škofa pomagavca dal.